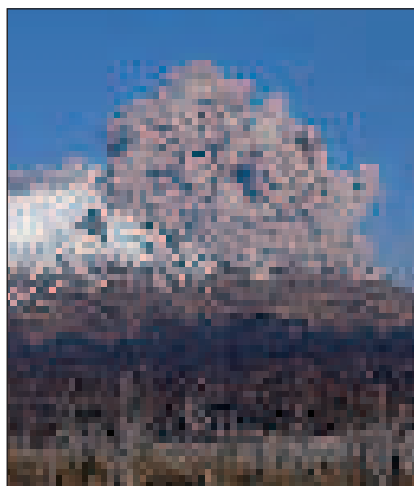

hát peremén van és húzódik lefelé. Nem elképzelhetetlen, hogy a lávaanyag hirtelen leomlik és ez a tömegmozgás szökőárat indíthat el. Ez pedig veszélyeztetheti a szigettől keletre lévő Chishijima sziget lakóit.

Sivelucs, Kamcsatka, Oroszország

A vulkán patkó alakú karéjában folyamatosan zajlik a lávadóm kitüremkedés, amihez időszakosan kisebb-nagyobb robbanásos kitörések társulnak. Ezek vélhetően a lávadóm oldalának instabilitásához, annak leomlásához társulnak. A 2–5 kilométer magasba emelkedő hamufelhőt több száz kilométer távolságban is kimutatták a műholdfelvételek. A piroklaszt-árakat eredményező robbanásos kitörések közül különösen látványos volt az október 8-i esemény, amit az éppen tiszta időben a helyi obszervatórium munkatársai több felvételben örökítettek meg.

A kamcsatkai Sivelucs karéjos kráterben kitüremkedő lávadóm részleges összeomlása piroklaszt-árakat és több száz kilométer távolságba elsodródó vulkáni hamufelhőt eredményeznek

(Fotó: Jurij Gyemjancsuk)

Cleveland, Alaszka, USA

A Csugindak szigeten lévő, gyönyörű, szabályos kúp alakú tűzhányó esetében augusztus közepén emelték a készült-ségi szintet, amikor a műholdas érzékelők hőmérsékleti anomáliát jeleztek és vélhetően kisebb robbanásos kitörések is történhettek. A vulkán felett sűrű légi közlekedési útvonalak húzódnak, ezért a fokozott figyelem egy esetleges nagyobb kitörésre. Október végén végül csökkentették a vulkán készült-ségi szintjét.

DOBOS IRMA

A Hunyadi János keserűvíz feltárója és forgalmazója

Tisztelgés Saxlehner András előtt

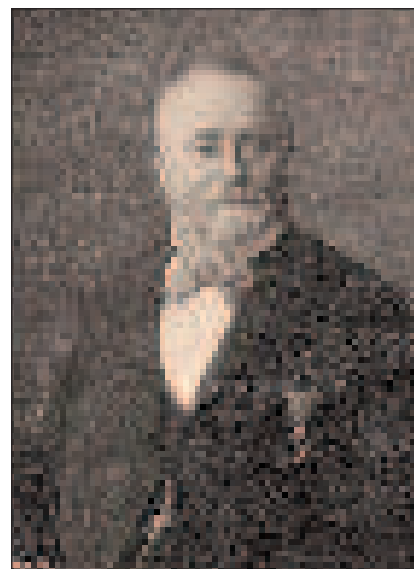
A dél-budai keserűvíz előfordulásra az első jelzések az 1800-as évek elején több szakirodalomban megjelentek. A telepek kialakulása a vízszabályozással volt kapcsolatban, amikor a terület vízmentesítése után mezőgazdasági hasznosításakor az ivóvíz-beszerezés elindítása tárta fel a kis mélységben a keserűvizet, majd hasznosításának lehetőségét. Az első jelentős gyógyvíztelep Lágymányoson a Ferenc József császár feleségéről elnevezett Erzsébet Gyógyfürdő – a mai Szent Imre Kórház területén – 1853-ban kezdte meg színvonalas, több irányú működését. A keserűvíz palackozásán kívül fürdésre és helyi ivókúrázásra is lehetőséget nyújtott az üzemeltető.

Kutatók és tudósok a keserűvízről

Természettudósok, utazók közül sokan vizsgálták fővárosunk budai oldalát és leírásukban különösen nagy figyelmet fordítottak az értékes meleg gyógyvizekre és az egyéb érdekes természeti adottságokra. Franz Schams gyógyszerész már 1822-ben említi a Vollständige Beschreibung der königlichen freien Haupt-Stadt Ofen in Ungarn című munkájában Buda déli részén, a budai és a budaörsi szőlőhegyekben, a Kamaraerdőbe vezető út mellett előforduló keserűvizet. Nem sokkal ezután itt Sadler József (1791–1849) műegyetemi tanár és Molnár János (1814–1885) Pest város törvényszéki vegyész keserűvízre utaló gipszkristályokat gyűjtött.

A jelzések előremutatók voltak, mert először Lágymányoson tártak fel kutakkal nagy mennyiségű és jó minőségű keserűvizet (1853), majd a Péter- és a Dobogó-hegy között húzódó Őrsőd- és az Őrmezői-völgyben alakultak ki a keserűvízű kutak és a termelőhelyek.

A nagy sótartalmú keserűvíz földtani környezetével és genetikájával elsőként Szabó József (1822–1894), a legkiválóbb magyar geológus professzor foglalkozott az első gyógyvíztelep kialakulása után. Keletkezését eredetileg a kiscelli agyagban kimutatott dolomitból, s a benne előforduló piritből

Saxlehner András (1815-1889)

származtatta, az alkáli szulfátokat pedig a helyenként közbetelepült andezittufából vezette le. Később módosította elméletét és úgy látta, hogy a kiscelli agyag is elegendő a keserűvíz képződéséhez. Vendl Aladár (1886–1971) műegyetemi tanár tovább fejlesztette Szabó József modelljét, az utóbbi években pedig a talajvíz áramlási irányát és a kémiai összetételt befolyásoló egyéb tényezőket is vizsgálják a kutatók. Ez azért is lényeges és indokolt, mert a keserűvíz, mivel talajvíz, minden külső behatásra érzékenyen reagál. Védelme érdekében először Schafarik Ferenc (1854–1927) műegyetemi tanár dolgozott ki védőterületi javaslatot 1903-ban. A kémiai összetételt Molnár János, majd Than Károly (1834–1908) egyetemi tanár és külföldi neves analitikusok is megvizsgálták. Egyöntetűen megállapították, hogy a nátrium-szulfátos, kalcium-, magnéziumtartalmú keserűvíz 35–40 g/l összes ásványi anyagot tartalmaz.

Döntés a pályamódosításról

A Dobogó-hegy déli oldalán 1862-ban a terület tulajdonosa, Bayer József budaörsi gazda kutat ásott helyi vízszükségletének kielégítésére, de az keserű íze miatt még az állatok itatására sem volt alkalmas. Amikor posztóvásárlásra bement a Váci utcai Saxlehner András (1815–1889) testvérével, Sámuellel vezetett üzletbe, elpanaszolta, hogy nem sikerült birtokán ivóvíz minőségű vizet adó kutat ásatni. Ezt követően Saxlehner András a kútból vett vízmintát Molnár Jánossal megvizsgálta, aki azt nagy töménységű keserűvíznek minősítette. Mivel a lágymányosi keserűvíz forgalmazása már akkor jó üzletnek bizonyult, ezért nagy lehetőséget látott az örsödi keserűvízben is. Ekkor, 48 éves korában, úgy döntött, hogy addigi foglalkozásával felhagy és egy új szakmában hasznosítja vállalkozói tudását.

Amikor 1862-ben 4000 Ft-ért a Bayer-féle telket megvásárolta, a következő évben (1863) már el is indította soha nem látott diadalútjára a forgalmazott Hunyadi János keserűvizet, amely az osztrák származású Saxlehner András vállalkozó szellemét, szorgalmát és kiváló üzleti érzékét bizonyította. Ezeket a tulajdonságokat minden bizonnyal a felmenő ág tagjaitól örökölte. A nagyapa 1765-ben Sopronból Kőszegre költözött és a család ott is maradt, majd az unoka, az ifj. Saxlehner András iskoláinak befejezése után 5 év tanoncú letelével a soproni Behserer-testvérek rövidáru-kereskedésében segédlevelet szerzett. Továbbfejlesztése érdekében 1836-ban Pesten keresett állást és a Váci utcában a Perger és Murman-cég posztókereskedésében helyezkedett el.

A Pesten megalakult Honi Védegyelet (1844) lelkes tagja lett, s ezzel bekapcsolódott a reformkor hazai ipart támogató mozgalmába és Kossuth Lajos bátorítására önálló posztókereskedést nyitott Sámuel öccsével a Váci utcában. A hazai ipar pártfogását Kossuth sajátkezű ajánlólevele bizonyítja, és ebben az Országos Védegyelet tagjainak és ügybarátainak figyelmébe ajánlja a Saxlehner-testvérek pesti kereskedőket, akik valóságos magyarhoni készítményeket visznek a Debreczeni Sz. György napi vásárra.

Saxlehner András első felesége korán meghalt. Második házasságából született fiúk: Andor, Árpád, Kálmán és Ödön a vállalkozás segítőitársai lettek.

A „töltőgetéstől” a nemzetközi hírű keserűvízig

A Bayer-féle földterület megvásárlása után az első három kút a Dobogó-hegy lábánál létesült. Az 1,90 m belső átmérőjű kutakat a térszín alatt 7,0 m mélységig tétényi mészkő blokkokkal falazták. Följük 12 x 6 m alap-

területű „töltőgető” helyiséget is magába foglaló kútházak épültek. A töltést közvetlenül a kútba leeresztett üres palackokkal megrakott, önlemezéből készült, zárható, perforált kosárral végezték. A felhúzott kosár tele palackjait kiszedték, lezárták és címkézték. A rövid idő alatt kialakított telepen sikerült 1863-ban belső földön az értékesítést elindítani, 1869-ben már exportáltak is. Ezt megismerve, a szomszédos Örmezői-völgyben sokan új, vagy hasonló néven kezdtek kevés eredménnyel keserűvizet termelni és értékesíteni. A különösképpen

A palackozó üzem a XIX. század második felében

megerősödött Saxlehner cég azután egymás után megvásárolta ezeket a kis telepeket, sőt 1888-ban már az egész Örsöd-völgy és a Dobogó-hegy is a saját tulajdona volt. Ezzel együtt állandóan fejlesztette telepét új épületekkel és új kutakkal; korszerűsítette a víztermelést, a palackozást, a csomagolást és a szállítóeszközöket. Már 1863-ban foglalkoztatta Saxlehner Andrást a forrás-só előállításának gondolata, de végül a sűrítményt a víz állandó összetételének biztosítására használta.

1874-ben 10, 1878-ban 21, 1885-ben pedig már 70 kútról olvashattunk a cég kiadványaiban. Arról is tájékozódhattunk, hogy a termelés leginkább az eredeti minőségű vizet adó kutakból történt. A kutak mélysége később már kissé módosult és a felszín fölött köréjük vízzáró körtöltés készült és erre építették a kútházat. Az első három épület közül a Poprádi út mellett kettőt még 1989-ben is lakóháznak használtak. A folyamatos keserűvíz-ellátás érdekében a föld alatti 3, egyenként 60 m³-es víztárolóból kettőt még ugyanezekben az években is üzemelt, mivel tökéletes vízzárásuk a leghíresebb higiéniai követelményeket kielégítették.

A fejlesztés hatására a kutakból kézi szivattyúval kitermelt víz azután a föld alatti kőgyagcsövön keresztül jutott a tárolókba, majd innen gőzszivattyú nyomta fel a vizet a viztoronyba, és ugyancsak gravitációsan került a keserűvíz a töltőbe. A kezdetleges töltőgető épület helyett ekkor már minden munkafázisra külön munkatermet jelöltek ki.

A palackozáshoz mindig új, csehországi palackokat használtak, aljukon Saxlehner Bitterquelle és Hunyadi János felirattal. A palackok öblítéséhez gyenge minőségű keserűvizet, a záráshoz parafadugót használtak eleinte felirat nélkül, később Saxlehner Pest beégetéssel. A palackok száját Hunyadi János keserűvíz forrás felirattal és Hunyadi Jánost ábrázoló nyomással ellátott, Ausztriából származó önkupakkal zárták. A dugaszolókat egyszerű dugaszoló hengerrel, kézi nyomással végezték, a palackszáját lábbal működtetett tokozóval zárták le az önhüvely összenyomásával. A palacktöltésen kívül a többi művelethez általában mindig női munkaerőt alkalmaztak.

A tulajdonos kezdetől fogva három részre osztott védjeggyel (címkével) hozta forgalomba a keserűvizet. A középső narancsvörös mező felső részén Hunyadi János Budai keserűvízforrás felírás alatt, díszített kör keretben Hunyadi Jánost ábrázoló mellkép látható. Alatta Hunyadi János Bittersalzquelle felirat, majd a forgalmazó neve és címe, valamint a bejegyzett márkavédellel kapcsolatos, német nyelvű leírás és végül a forgalmazó névalírása. A jobb és a bal oldali mezőben a kezdeti vegyelemzés, kémiai és orvosi vélemények és használati javaslat szerepelt. Ezek végleges szövege 1880-ra alakult ki. A címkék hátoldalát ragasztóanyagban forgó hengeren kenték be és kézzel helyezték a palack oldalára. A csomagoláshoz faládákat, a palackok védelméhez szalmatokat használtak. Ezzel a módszerrel már 1863-ban 41 ezer palack keserűvizet tudott Saxlehner értékesíteni.

A palackok mozgatására a padlózatba súlylyesztett síneken 4 kisvasúti kerékre szerelt rekeszeket állítottak be. Vácott már 1874-ben új ládagyarat létesítettek, megszűnt a szalmatok kézi feldolgozása és a gépesítéssel hetente 40-50 ezer szalmatokot készítettek. Az üzemi épületek szaporodása mellett a munkások étkező- és alvóhelyiséget kaptak, a kutak területét kerítéssel vették körül. A telepnek 14 főből álló tűzoltósága volt és az átlagosan 250 munkás legnagyobb része női dolgozóból állt. A szállítás meggyorsítására 2,5 km hosszú iparvasút épült ki a telep és a Kelenföldi pályaudvar között (1888), amely még inkább elősegítette az exportot. Nagy jelentőségű volt, amikor az utódok 1894-ben felszámolták a petróleumlámpás világítást és a telepen megépített áramfejlesztővel biztosították a villanyvilágítást és a –meghajtást.

A gyakran előforduló termelési gondokat Saxlehner András 1886-ban szabadalmaztatott palacktöltő készülékével tudta megoldani. Teljesítményét egy 50–60 csapogó készülékhez lehetne hasonlítani, amely azt jelenti, hogy 0,7 l-es palackból kb. 13 000 db/óra mennyiséget lehetne termelni.

A keserűvíztelep állandó fejlesztése mellett az újabb ingatlan megszerzése is a vagyon gyarapodását jelezte, így a Sas-hegyen

Az export fokozása érdekében New Yorkban és Londonban megnyitott fiókot az utódok újabbakkal gyarapítják. A sok reklám között különösen nagy hatású volt egy óriási plakát New York első felhőkarcolójának egyikén, amelyen a keserűvizet ezzel a szöveggel ajánlotta: *Amikor a kakas a reggelt hirdeti, igyon Hunyadi János keserűvizet!* A cég részvétele kiállításokon, a több nyelven megjelenő újabb kiadású keserűvíz-ismertetőket további piacszerzésre adtak lehetőséget.

Andrást a sikeres kiállításért a Ferenc József-érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki. Nagy elismeréssel nyilatkoztak a keserűvíz-telepről 1887-ben a Budapesten ülésezett Közegészségügyi Nemzetközi Orvostudományi Kongresszus, 1909-ben pedig a XVI. Nemzetközi Orvostudományi Kongresszus résztvevői.

A XIX. és a XX. század fordulóján a gátoló körülmények ellenére a cég stabilitása megmaradt, sőt emelkedett is az értékesítés és ennek megfelelően a keserűvíztelep további fejlesztést igényelt. A kutak száma tovább nőtt és 1909-ben már 140 kútról számol be a cég által kiadott emlékalbum. Az újabb kutak közül 23 kút alkotta még

A Hunyadi János keserűvíz meghódította az országot és a világot

több szőlőbirtok és villa került Saxlehner-tulajdonba. Pesten a Sugár út (a mai Andrássy út) kialakításakor a 3. sz. alatti telken 1886-ban felépült a díszes palota, amelyben helyet kapott a lakás, a központi iroda, több bérlakás és üzlet. Az akkori idők legkiválóbb építész (Czigler Győző), művészei (Lotz Károly, Szécsi Antal), a város legjobb iparosai vettek részt a palota kialakításában. 1938-ban a család nehéz gazdasági helyzete miatt megvált a palotától és ezután több tulajdonos váltotta egymást. 1972-től az épületben a Postamúzeum működött, majd 2012-ben a Benczúr utcába költözött. A műemlék jellegű épület jelenlegi tulajdonosa 2004 óta az A3 Expressz Kft.

A belföldi forgalmazás mellett a tulajdonos gondolt az exportálásra is. Már 1869-ben 50 ezer palackot tudott külföldön értékesíteni és jelentős anyagi befektetéssel egy londoni céget bízott meg a gyógyvíz világméretű reklámozásával, amely hamar meghozta a várt eredményt. Ennek alapján azután a telep fejlesztése folytatódott és fiait fokozatosan bevonta vállalkozásába. Saxlehner András halála után (1889. május 24.) a legidősebb fiú, Andor vette át a cég vezetését.

Az aranykor vége

A nagy fejlesztésnek és a szakszerű munkának meglelt azután az eredménye. Saxlehner András céltudatos, kemény és ennek megfelelően jelentős munkát végzett. Kiváló üzleti érzékét bizonyítja, hogy nem sajnálta a reklámra a pénzt és a legkiválóbb belföldi és külföldi orvossal, kémikussal végeztette a keserűvíz vizsgálatát. Az első részletes ismertetést A. Martin müncheni tanár 1871-ben állította össze és abban a keserűvíz élettani hatását írta le és vizsgálatai alapján gyógyjavaslatot adott. A későbbi szakvélemények is mindig a keserűvíz azonos összetételét, így azonos hatását bizonyították. A legjelentősebb hatásnak a hashajtást említették, de az epe-, a cukorbetegséggel kapcsolatban és a fogyókúránál is jó tapasztalatokról számolnak be az orvosok. Korányi Frigyes 1885-ben készséggel bizonyítja, hogy ezen keserűvíz a kórodámon legújabb időkig is használtatik és mindig ugyanazon kitérő hatályosságának bizonyult.

Az 1885. évi Országos Általános Kiállításon résztvevő S. Duckerts belga konzul szerint a Hunyadi János keserűvíznek világhívatása van. Érthető, hogy Saxlehner

az 1980-as években is a keserűvíz-termelés alapját. Korszerűsítették a ládaüzemet, az egész telep minden egységénél a gépek gőzüzeméről a robbanómotor meghajtására tértek át.

A sok eredmény mellett gyakran kellett a gyógyvíz védelme érdekében jelentős erőfeszítéseket tenni annak ellenére, hogy már a XX. század elején (1903) Schafarzik Ferenc műegyetemi tanár mind az örsödi, mind az örmezői területre megalkotta védőterületi szakvéleményét, amely jogerőre is emelkedett. Valószínűleg ugyanezekben az években készítette el egy kútkeresztmetszet kicsinyített mását a kutak körülvévi kőzetek bemutatásával, s ezzel a geológiai pavilonban ismerkedhetett meg a keserűvíztelepre látogató. Az épület a II. világháború során sajnos megsemmisült.

A keserűvizet termelő cég 1913-ban érte el forgalmazásának csúcspontját. Ekkor 15 750 000 palack keserűvizet értékesítettek, s abból a 15 országra kiterjedő exporttal, 14 750 000-rel a Hunyadi János gyógyvíz lényegében minden földrészre eljutott. A belföldi forgalmazás lassú mértékben ugyan, de emelkedett és ez is 1913-ban érte el az 1 millió palackkal a legnagyobb fogyasztást.

Palack egykor és ma

Az első világháború hatása

1918-ben azután lezárult a Hunyadi János keserűvíz 50 évig tartó aranykora. A család egyik tagja, aki hadifogságban volt Szibériában, 1915-ben még legnagyobb öröme tudott venni Hunyadi János keserűvizet. A háborús helyzet, később a gyógyszeripar előretörése visszaszorította a keserűvíz-fogyasztást. Trianon után csak nagy nehézségek árán lehetett fenntartani a céget, bár gyógykeserűs előállításával is próbálkoztak és 1935-ben Száhlender Lajos új módszerével Hunyadi János természetes gyógykeserűs néven 10 g-os adagokban hozták forgalomba, de ez sem javított a cég helyzetén. 1936-tól kezdve azután Hunyadi János keserűvíz és gyógykeserűs vállalat, Saxlehner András néven szerepelt. A vállalat romló gazdasági helyzetére jellemző, hogy 1939-ben belföldön az értékesítés mindössze 800 ezer, külföldön is csak megközelítette az 1 millió palackot. Nagy konkurenciát jelentett Örmézón a Ferenc József és a Kocs közeli telepen az Igmándi keserűvíz forgalmazása. A vállalat fokozatos hanyatlása folytatódott az 1940-es években, bár különböző pénzügyi érdekeltségek léptek be a cégbe, és amikor 1944-ben az utolsó Saxlehner családtag is kilépett, akkor a keserűvíztelep és a család között minden kapcsolat megszűnt.

A telep újjászülése

A második világháború súlyos károkat okozott a telepen, kizárólag a felszerelés és a gépek többsége maradt üzemképes. A forgalom rendkívül lecsökkent belföldön és külföldön

egyaránt. A termelés újraindításában jelentős szerepet vállalt Galambos István, aki korábban résztulajdonos volt. 1945-ben már 50 ezer palackot termeltek s abból egy kis rész exportra is került. Az államosítás után a Gyógyvíz-termelő Nemzeti Vállalat, majd az ezt követő vállalatok irányítása alá került a Hunyadi-telep. A régi kutakból 23 kutat felújítottak, a többit megszüntették. Felszámolták 1950-ben az iparvágányt is a kis mennyiség szállítása miatt.

A fejlesztés érdekében 1968-ban az akkori üzemeltető geoelektromos kutatást rendelt meg a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetnél. Ezzel a talajellenállási módszerrel a tároló terület lehatárolását, a résztelepek közötti összefüggések felderítését és a különböző töménységű vízzel telített telepek kimutatását kívánta megismerni. Az 1970-es években a kimutatott eredmények alapján azután néhány új nagytérőjű kutat létesített az üzemeltető, a

Vízkutató és Fűró Vállalat (VIKUV) és emellett megteremtette a korszerű termelés és palackozás feltételeit.

A keserűvíz-igény rendkívül lassan emelkedett, az export is csak 1983-ban lendült meg, amikor megindult a Szovjetunióba az export és 1987-ben már 1 500 ezer 0,7 l-es palackot sikerült szállítani. Korábban is volt ugyan export több nyugati országba, de nem nagy mennyiségben.

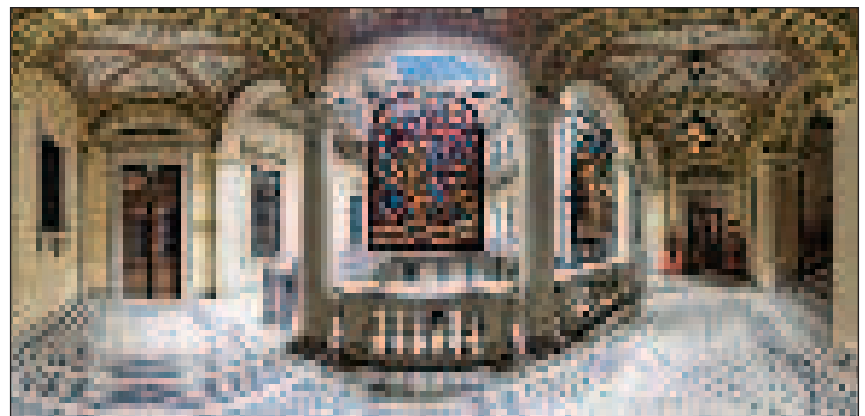
Újabb változás következett be 1992-ben, amikor a VIKUV a gyógyvíz termelését és értékesítését a gyöngyösi Élelmiszeripari és Palackozástechnikai Zrt-nek (ÉLPAK) adta át, s jelenleg a tiszajenői MIRA gyógyvíz-telepen palackozzák a keserűvizet. Tudomásunk szerint nemcsak belföldön, hanem ukrán és olasz piacon is értékesítik a keserűvizet. Az utóbbi időben éves átlagban mintegy 1 M és 800 ezer palack közé tehető a termelés és annak kb. 20%-át exportálják. A néhány termelő kút és környezete kifogástalan kialakítását a XI. kerületi helytörténészek egy csoportja nagy érdeklődéssel tekintette meg 1998 egyik szép őszi napján, ahol előadásom után Marik János vegyész-mémnök mutatta be a kutak kiképzését.

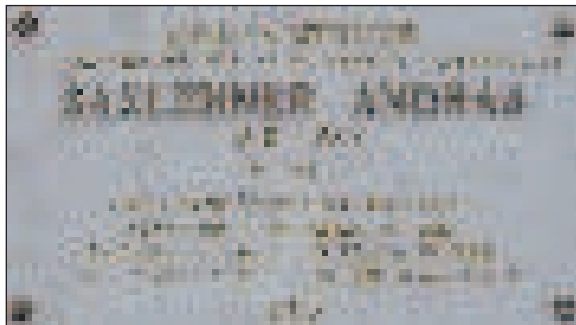
A meglehetősen csekély igény ellenére a jövő útja esetleg a természetes gyógyszerek felé vezet, tehát a gyógyvizek irányába is, ezért remény van arra, hogy megőrizve a jelenlegi keserűvíz területet, lehetőség lenne a termelést és az értékesítést növelni. Ebben sokat segíthetnek balneológusaink, belgyógyászaink, akik a mellékhatás nélküli nagy nátrium-magnézium-szulfátos és ásványi anyagtartalmú keserűvizet javasolják elsősorban az emésztési problémákban szenvedő betegeknek.

Emlékállítás Saxlehner Andrásnak

A keserűvíz-telepek védelmét szolgálta Vadász Elemérnek az OTT elnökség kiadásában az Országos Természetvédelmi Tanács 1951. évi határozata, amely a főváros meleg és langyos gyógyforrásait és gyógyvizű kútjait természetvédelmi értéknek nyilvánította.

Az Andrassy úti Saxlehner-palota 2012-ig a Postamúzeumnak adott helyet

Saxlehner emléktáblája egykori lakóháza falán

Az 1980-as években azután ezt a keserűvízi kutakra vonatkozó védelmet meg kellett erősíteni és ismételni. A védelem szükségességét és indokoltságát támasztotta alá az 1957-ben megjelent kiváló botanikai munka, amely kimutatta a Hunyadi-telepen a nyár végén a szikós kivirágzását kísérő thenardit (NaSO_4) és gipsz (CaSO_4) megjelenését. E két kiválás jól bizonyítja a keserűvíz kevert (nátrium- és kalcium-szulfátos) jellegét. A feldolgozás még a különböző sótűrő növénytársulást is felvázolta.

Az első hivatalos több intézményt, egyesületet megmozgató emlékezést Saxlehner András halálának 100. évfordulóján, 1989-ben az akkori Hunyadi János keserűvizet is termelő és forgalmazó VIKUV Gyógy- és Ásványvíz Üzeme kezdeményezte és abban a Balneológiai Egyesület is részt vett. Erre az alkalomra Saxlehner András-émlékermet alapított a vállalat és azt a kiállítással egybekötött előadói üléseken kapták meg a kitüntetettek. A VIKUV Vízkutatás c. lap külön számában 2 tudománytörténeti munka jelent meg Saxlehner András munkásságáról és a Hunyadi-telep értékéről.

A következő évben a Budapest Főváros Tanács V.B Művelődési és Sport Főosztálya tájékoztatása szerint Saxlehner András születése 175. évfordulójának tiszteletére a Népköztársaság út (ma Andrassy) 3. sz. ház falán a VIKUV emléktáblát kíván állítani és ennek szövegére kért javaslatot a szerzőtől. Nem felejtkezett el a termelő vállalat a szülőhelyről sem, mert ugyancsak 1989-ben Kőszegen is emléktáblát terveztek elhelyezni a kiváló keserűvíz termelő emlékére.

A főváros XI. kerületében, ahol jelentős számú német nemzetiségű lakos él, önkormányzati képviselőjünkkel együtt ápolta és ma is ápolja hagyományait, így többek között az 1998-ban alapított Saxlehner András Közhasznú Egyesületen keresztül.

Saxlehner András 41 éves Kálmán fia 1909-ben a Ménesi út 21. sz. alatt nyaralót épített és a 100 éves villát az évfordulóra az ott lakókkal együtt újjávarázsolták.

A jelenlegi termelő és forgalmazó előtt még az államosítási utáni évtizedekben is folyamatosan olvasható volt a gyógyvíz címkéken a Saxlehner név, de az az utóbbi két évtizedben már nem szerepel rajta.

Emléktáblát találtunk a Neszmélyi út 30. sz. alatt a Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművé-

zeti Szakiskola oldalfalán évszám és emléktáblát állító neve nélkül. A hiányzó adatok kiderítése új feladata lehetne a Saxlehner Egyesületnek.

Az Igmándi út melletti Saxlehnerrel elnevezett parkban avatta fel a XI. kerületi önkormányzat, az öt leszármazott család képviselője és a Saxlehner Egyesület 2006-ban a Saxlehner András emlékkövét.

A Saxlehner család kezdeményezésére 2010-ben megvalósult az Andrassy úti palotán az emléktábla-avatás. Megemlékezést a család egyik leszármazottja, Borostyánkőy László és Egervári László hírközlési igazgató mondott.

Megemlékezésünkkel ismét fejet hajtunk és tisztelgünk a 200 évvel ezelőtt született Saxlehner András nagyszerű, sok irányú tudása és munkája előtt, aki hazánk egyik nagy természeti kincsével, a Hunyadi János keserűvízzel ismertette meg a világot és gyógyulást vitt sok millió ember otthonába.

Irodalom

- Dobos I. 1989: Megemlékezés Saxlehner Andrásról, halálának 100. évfordulóján. Hidrológiai Tájékoztató, okt. 6-8.
- Dobos I. 1989: A Hunyadi János keserűvíz származása, jellege és gyógyászati szerepe. -- Vízkiutató, 2. Különszám, 2-4.
- Gálf J.-Korim K.-Liebe P. 1969: Keserűvízkutatás geoelektromos talajellenállás módszerrel. -- Vízügyi Közlemények, 2. 204-217.
- Lorberer Á. F. 2007: Legrégibb hazai gyógyvizünk 2007. évi állapota. -- A Miskolci Egyetem Közleménye, A sorozat, Bányászat, 72, 159-166.
- Pócsné Gelencsér I. 1957: A kelenföldi keserűs rétek vegetációja. -- Botanikai Közlemények, 47/3-4. 333-341.
- Rakoczay Z. 1986: Vadász Elemér és a magyar természetvédelem. -- Földtani Közöny, 116/1, 19-21.
- Surányi E.-Kiss I. (1989): A 125 éves Hunyadi János keserűvíztelep és a telepalapító Saxlehner család története. -- Vízkiutató, 2. Különszám, 5-24.
- Szabó J. 1857: A budai keserűvízforrások földtani viszonyai. -- A Magyar Természettudományi Társulat Évkönyvei III. 1851-1857. 50-76.
- Vadász E. 1951: Budapest meleg és langyos gyógyforrásainak, gyógyvizű kútjainak védetté nyilvánítása. — Az OTT 107/1951. sz. határozata. Kézirat.
- Vendl A. 1948: A budapesti keserűvízes telepek hidrogeológiája. - A Budapesti Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság Rheuma- és Fürdőkutató Intézetének kiadványa, Bp. 96 p.

E számunk szerzői

DR. BABINSZKI EDIT PhD, geológus, tudományos főmunkatárs, Magyar Földtani és Geofizikai Intézet, Földtani Kutatási Osztály, Budapest; DR. DOBOS IRMA geológus, Budapest; GROLMUSZ VINCE: matematikus, egyetemi tanár, ELTE Matematikai Intézet PIT Bioinformatikai Csoport, Budapest; DR. HARANGI SZABOLCS geológus, tszv. egyetemi tanár, kutatócsoport-vezető, MTA-ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport, Budapest, DR. KALOTÁS ZSOLT természetvédelmi tanácsadó, Tolna; KEREPESI CSABA matematikus, PhD, ELTE Matematikai Intézet, PIT Bioinformatikai Csoport, Budapest; DR. KÉRI ANDRÁS főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest; KOVÁCS ZOLTÁN radiokémikus, MTA Atommagkutató Intézet, Ciklotron Alkalmazási Osztály, Debrecen; DR. MERKL OTTÓ főmuzeológus, Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest; MISI DÁVID doktorandusz, SZTE TTK Földtudományok Doktori Iskola, Szeged; PÁTKAI ZSOLT meteorológus, Országos Meteorológiai Szolgálat, Budapest; DR. SCHEURING ISTVÁN biológus, MTA-ELTE Elméleti Biológiai és Evolúciós Ökológiai Kutatócsoport, Budapest; SZALKAI BALÁZS matematikus, PhD, ELTE Matematikai Intézet, PIT Bioinformatikai Csoport, Budapest; SZELECSÉNYI FERENC tudományos főmunkatárs, osztályvezető-helyettes, MTA Atommagkutató Intézet, Ciklotron Alkalmazási Osztály, Debrecen; SZILI ISTVÁN ny. főiskolai tanár, Székesfehérvár; DR. TÓSZEGI ZSUZSANNA PhD, c. egyetemi docens, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, Budapest; VARGA BÁLINT matematikus, PhD, ELTE Matematikai Intézet, PIT Bioinformatikai Csoport, Budapest.

Januári számunkból

Patkós András: Túl a részecskefizikai Standard Modellel. Fizikai Nobel-díj 2015
Csörgő Bálint: Genom skálájú bakteriális genomműködségi eljárások
Szabó Márton: Cápákról feketén-fehéren
Farkas Csaba: A migrén. Beszélgetés Vécsei László akadémikussal
Venetianer Pál: Az emberiség DNS-e
Vásárhelyi Tamás: Leonardo da Vinci árnyékában, egy milánói múzeumban
Csuták Máté: A Bükkalja természeti értékei
Németh Károly: Japán négy évvel a nagy Tohoku földrengés után
Főzy István: Az év ősmaradványa: a *Nummulites*